

Hågkomster

Innehållsförteckning

De första åren	3
Skolåren	4
Ungdomsåren	8
Arbetslivet	9
Nöjeslivet	10
Andra världskriget	10
Strejk och militärtjänst	11
Motorcykeltiden	14
Förlovningstiden	15
Familjelivet	15
Flyttningstiden	16
Första bilköpet	17
Bofors, Karlskoga tiden	18
Semester	20
Fritidssysselsättningar	21
Sammanfattning	23
Fortsättning	23

De första åren

Natten till den 28 oktober 1925 föll den första snön över den gröna dalen mellan Jönköping och Smålands-Taberg. Det snöade och stormade och vägarna blev oframkomliga. Mina föräldrar Helmer och Thyra Gustafsson bodde i Norrahammar i ett hus som kallades Luta en kilometer från stora vägen till Jönköping. Thyra var höggravid och det var dags att åka till BB i Jönköping. Taxin kunde inte ta sig fram till Luta så Helmer fick ta sparken och köra henne till stora vägen där taxin väntade. I början var vägen framkomlig men när de kom till Jordbron strax före Jönköping fastnade de i en snödriva och fick gräva sig fram innan färden kunde fortsätta. När de kom fram till BB blev de inte insläppta för man måste betala tjugo kronor för att bli mottagen. Inför all uppståndelse kring avfärden hade Helmer glömt sina pengar men hjälpen kom i form av en barnmorska som kände mina föräldrar och hon borgade för dem. Så man kan säga att jag är född på krita.

Jag är alltså född den 28 oktober 1925 på Jönköpings BB i Sofia församling, den 5 november döptes jag av prästen Anders Blomqvist till Lars Kenneth. Namnet Lars har jag troligen efter fafars morfar soldaten Lars Appel och namnet Kenneth gav mig barnmorskan som borgade för mina föräldrar när de kom till BB. Hon hade läst boken ”Nordvästpassagen” av den amerikanske författaren Kenneth Lewis Roberts och tyckte det var ett passande namn på en gosse som fått göra en så dramatisk resa för att födas.

Mina första år var väldigt besvärliga för både mina föräldrar och mig. Jag och några med mig samtidigt födda barn fick eksem antagligen på grund av dålig hygien på sjukhuset. Den avdelningen vi hade legat på stängdes efter en tid för rengöring. Min eksem var mycket svår med svår klåda, jag hade utslag över hela kroppen och fick ha manchetter runt armlederna för att inte komma åt att riva sönder mig i ansiktet. Många olika sorters salvor prövades bl.a. tjärsalva men inget hjälpte förrän mor av en gårdfarihandlare fick en adress till en frisör på Götgatan på söder i Stockholm som hade en salva som så småningom hjälpte.

Under somrarna besvärades jag av min exem, i närmare tjugo år speciellt i armhålorna och knäveck. Jag fick då av en doktor i Borås tabletter och en salva som botade mig och sen dess har jag inte haft några besvär.

Till jag var åtta år bodde vi på andra våningen i ett hus som kallades Luta. På första våningen bodde Gunnar som ägde huset och på tredje våningen en änkeman som hette Ljungman. Gunnar var inte så speciellt begåvad för att uttrycka saken milt. Mina föräldrar har berättat många episoder som hände under tiden vi bodde där. En jul hade Gunnar fått en julgran som var för hög och den tog han av en bra bit i toppen så den gick ju inte att använda, en annan gång hade han köpt för stora träskor och tog då yxan och kapade av dom där bak och så var dom förstörda. Gunnar hade inte lärt sig så mycket av den troligen korta skolgång han hade haft så vid ett tillfälle när han var sjuk hade han skickat en lapp till arbetet att han var 7k. Farbror Ljungman hade hushållerskor, vissa av dem av tvivelaktigt slag. Han hade också

kamrater som ibland kom med starka drycker och ställde till med kalas med åtföljande bråk och oväsen.

Min far var en händig man och kunde göra lite av varje. Det har berättats att han gjorde en radio en så kallad kristallmottagare. Till denna var kopplade ett par hörlurar och vid ett tillfälle satte man på mig hörlurarna och jag blev så förvånad eller skrämmd så jag pinkade på mig.

Han gjorde också ett par skidor till mig och en lådbil med flak och med en ratt av aluminium som var gjuten i gjuteriet. Alla ungar var avundsjuka på den fina bilen och tävlade om att skjuta på uppför så att de skulle få pröva på att styra när vi åkte ner för backarna.

Vi var många barn på Örnaberget som området hette och vi lekte vilda lekar. i den närbelägna skogen eller på bergknallarna som vid den tiden fanns runtomkring i terrängen. Bakom vårt uthus fanns en bergknalle och nedanför den hade med åren samlats en hel del skräp, trasiga flaskor, burkar o.d.

Under en av våra vilda lekar råkade jag ramla från berget rakt ner i skräphögen. Jag hade otur och skar ett långt snitt i höger handled på en trasig flaska. Mor slog en handduk kring handleden och vi sprang till sjukstugan som inte låg så långt hemifrån. I sjukstugan tjänstgjorde Syster Sigrid, en barsk gammal sköterska som arbetet många år i samhället, hon nitade ihop såret, som var nära pulsådern, med fyra stålningar och som minne av det har jag fortfarande ett ärr på höger handled.

Min bästa kompis hette Arne, han bodde i en liten stuga med ett rum och kök tillsammans med sina föräldrar och tre bröder. Under en lång tid bodde också hans syster och hennes dotter hos dem, det var under andra världskriget när hennes man var inkallad i det militära. En gång sprang Arne och jag i kapp runt huset, dumt nog sprang vi åt var sitt håll och naturligtvis kom vi samtidigt till ett hörn av huset där det tog tvärstopp med påföljd att vi båda låg avsvimmade en lång stund.

Skolåren

Min syster Siv föddes 1930 och jag började i skolan 1932. Skolan låg tre kilometer från där vi bodde och på den tiden fanns det inga skolskjutsar så det var till att knalla och gå, jag gick 6 år i folkskola och sedan 340 timmar i fortsättningskola. Ofta när jag gick hem från skolan och när vi bodde kvar på Luta hälsade jag på hos min moster Elin som bodde i Grälebo ett område som låg mellan skolan och Örnaberget. Elin och Gustav hade en son som var adopterad och hette Allan. De prenumererade på veckotidningen Allers i vilken man kunde läsa om Knoll och Tott, Villy på äventyr med mera.

I det området fanns det en damm över en kraftstation och till dammen gick en grävd kanal från Tabergsåån, längs kanalen fanns det klappbryggor och små brygghus där tanterna tvättade sina kläder. En vinter när det var is på kanalen var jag vid en sådan brygga och hade en hacka som jag hackade hål på isen med, när jag fått hålet tillräckligt stort missade jag iskanten och körde på huvudet i vaken men som väl var kom en tant och drog upp mig ur det kalla vattnet annars hade väl inte detta blivit skrivet.

År 1933 flyttade vi från Örnaberget till centrum av Norrahammar till ett hus bakom den ganska nybyggda kyrkan. Det fanns inte många pojkar i min ålder i det område två som hette Arvid och Sture och var söner till ett

missionärspår och var med i Missionskyrkan och så Ulf som var min klasskamrat och bodde i posthuset. Ulf bodde tillsammans med sin mamma

Ulfs pappa som hade en liten fabrik som tillverkade bl.a. rattkälkar, bodde på annat håll för de var något så ovanlig som frånskilda. Uffe som han kallades och jag blev lekkamrater, han var vår Emil i Lönneberga som gjorde en massa hyss.

Bakom posthuset var och är fortfarande en brant backe som numera heter Georgslid. I slutet av backen var det en skarp sväng och i svängen var det på den tiden en hög stödmur. En vinter när det var isföre i backen började Ulf och jag högt uppe i backen med en av hans pappas rattkälkar, farten blev hög och när vi kom till muren kunde vi inte svänga utan for rakt in i och över muren och slog i backen så att vi tappade andan båda två, då kom en gubbe som vi kallade benlindegubben fram och skakade liv i oss och märklig nog hade vi klarat oss utan skador.

I skolan hade jag en lärare som hette Helge Lindahl, han var i närheten av pensionsåldern och var inte så modern i sin undervisning.. En gång hade någon eller några ynglingar rullat av allt papper på toaletten och snott runt det på tvärbjälkar som gick mellan båsen där toaletterna stod. Lindahl tog då med oss pojkar i klassen och höll ett förmaningstal som löd: ”Inte för att jag tror att det är någon av er som har gjort detta, men tänk på att ni har ett så fint dass och slipper att sitta ute på vintern och frysa om röven.”

Under en lektion i uppsatsskrivning skulle vi skriva under ämnet: Vårans trädgård. Alla skrev flitigt utom min kamrat Ulf som satt lugnt under hela lektionen. När magistern sedan samlade in våra uppsatser fick han en örfil för under rubriken han hade skrivit endast: ”Vi har ingen trädgård”.

På den tiden klädde vi ut oss och Lussade. Kvällen innan Luciadagen den 13 december spökade vi ut oss och gick omkring i stugorna och tiggde pengar. En pojke som hette Kurt, som fick tillnamnet Aron för att hans far hette så, skulle ett år lussa tillsammans med mig. Sjunga varken kunde eller tordes vi så när mor Thyra frågade vad vi skulle säga när vi kom in i stugorna sa Kurt att ”vi får väl be om en slant och säga att vår far har ramlat ner från Oljeberget”.

Tillsammans med Kurt Aron och en grabb som hette Lasse gjorde jag mitt första och enda försök att röka. Vi plockade en liter blåbär som vi sålde till en tant som vi kallade näbbgäddan och Kurt skaldade, ”vi sålde till fru gädda så vacker och så fin”, sen köpte vi tre cigaretter och en låda tändstickor i Mattsons kiosk och gick upp i skogen för att röka.

Jag försökte, men klarade inte av att hålla eld på cigaretten och sen den dagen har jag aldrig försökt som väl är.

Lägenheterna på både Luta och vid kyrkan hade två rum och kök, husen var dåligt isolerade och det fanns ingen centralvärme, så ett av rummen det så kallade finrum användes sällan kanske någon gång på sommaren.

Under de kalla vintrarna på fyrtioalet låg hela familjen, som år 1933 utökades med min yngsta syster Gun, i köket. Dasset var på gården och tvättade sig gjorde man i köket, det påstods att en grabb ofta ropade upp till sin mor att hon skulle kasta ut skithusnyckeln och en smörgås.

I anslutning till Norrahammars Bruk fanns det ett badhus dit min kamrat Ulf gick varje vecka. Ibland fick jag följa med men inte varje vecka det hade vi inte pengar till. Vi badade karbad och två stora och robusta tanter höll ordning på oss och skrubgade oss ordentligt rena.

Min far Helmer arbetade som formare i gjuteriet på bruket. En dag 1935 kom han hem med en svart lapp för ena ögat, han hade fått brännskador av varmt järn över hela kroppen. Ena ögat var skadat och på 36 ställen på kroppen var han bränd. Han hade märken kvar tills han dog 97 år gammal. Han gick sjukskriven tre månader så när som på en dag med en tidens dåliga ersättning, han fick inte heller någon ersättning från sin fackförening som annars betalade ut en liten summa när man varit sjukskriven i tre månader men det fattades ju en dag för honom. Under sjukskrivningen blev han erbjuden att med ersättning för förlorad arbetsförtjänst och kursavgiften betald få delta i en kurs på tre månader i Södertälje. Kursen var en utbildning till förman och han antog erbjudandet men den utlovade ersättningen under studietiden såg han inte röken av.

Vi har ofta diskuterat hur mor kunde klara detta med tre barn och inga inkomster och vi kan inte fatta hur hon klarade av den här tiden.

Den vintern när far var borta var det mycket snö och jag hade inga skidor. Hos vår diversehandlare K-G Englund hittade jag ett par skidor där den ena skidan hade en kvist mitt under brättet. Jag frågade K-G vad han skulle ha för skidorna som ju inte var helt kuranta och fick då erbjudandet att köpa dem för fem kronor.

Det blev full fart hem till mor och efter mycken tvekan fick jag pengarna och kunde köpa skidorna, bindningar och stavar hade jag sen gammalt. Efter att ha monterat bindningarna på de nya skidorna skulle jag naturligtvis ut och prova dem. I en backe bakom huset hade grabbarna gjort ett spår med ett litet gupp och det skulle jag prova. Inte gick det så särskilt fort men jag flög en bit i guppet och PANG den skidan med kvisten låg i två bitar och sen var det slutåkt för den vintern.

På sommaren eller hösten 1936 köpte min far tillsammans med sin bror Thor ett hus som låg i backen bakom nuvarande posthuset i den branta backen Georgslid.

Så kom vintern 1936 då olympiska vinterspelen hölls i Garmisch Partenkirchen där svenskarna hade stora framgångar bl.a. belade svenskarna de fyra första platserna på 50 kilometer på skidor. Min morfar dog 1936 och min mormor som då bodde ensam hade ingen egen radio. Hon kom ofta hem till oss för att lyssna på utsändningarna. Vintern var som sagt snörik och det var halt och svårt att gå och vi bodde högt uppe i en brant backe. Mormor löste det problemet genom att kränga ett par raggsockor utanpå skorna när hon skulle hem till oss, hon lånade också ett par skidstavar att stötta sig på. Var hon den första stavgångaren? Vi tyckte det var trevligt när hon kom till oss för hon var väldigt engagerad i svenskarnas framfart och när någon svensk vann och nationalsången spelades och den svenska flaggan gick i topp grät hon en liten skvätt.

Min första lärarinna hette Fröken Svensson, hon var en snäll gammal dam med knut i nacken. I andra klass bjöd hon oss på julfest och vi skulle ha en djup tallrik med oss till skolan. När jag kom till skolan tappade jag min påse i golvet och tallriken gick i tusen bitar så jag fick springa hem och hämta en ny. Vi blev sen bjudna på risgrynsgröt som hon hade i en hink som liknade den slask(avfalls)hink vi hade hemma. Hon hade lagat så mycket gröt att vi fick äta så vi mådde illa, jag vägrade sedan att äta risgrynsgröt ända upp i vuxen ålder.

Jag har tidigare skrivit om min lärare från tredje till sjätte klass som hette Helge Lindahl. Han var inte alltför sträng och om man kunde sin läxa behövde man inte få känna på pekpinnen. Det hände dock att han slog av

pekpinnen i baken på någon okunnig, för att när vi sedan hade slöjd göra sig en ny pinne. En gång när vi skulle sjunga morgonpsalmen som man alltid gjorde hitta han inte nyckeln till orgeln och då sa han ”Då skiter vi i att sjunga i dag.”

Lindahl var en lärare och folkbildare av den gamla stammen. Han var bl.a. en av initiativtagarna till Norrahammars Folkets Hus som byggdes år 1908. Han var också ordförande i föreläsningsföreningen under hela min skoltid och därför fick vi pojkar i klassen i uppdrag att sätta upp affischer på olika platser i samhället, som ersättning fick vi gå gratis på föreläsningarna. Föreläsningarna var på onsdagskvällarna och jag var ofta där och hörde många intressanta föredrag. Speciellt rolig var det när någon upptäcktsresande berättade om främmande platser och folkslag och hade ljusbilder att visa i skioptikonapparaten.

Ungdomsåren

Jag slutade folkskolan i juni år 1938. Under sommaren hade jag två arbeten, tisdag och fredag åkte jag med fiskhandlare Hägg efter häst och vagn och sålde fisk och onsdagar och lördagar var jag tvåpojke hos frisör Gunnar Freij.

Fiskhandlare Hägg var en äldre inte alltid nykter gentleman som levde ensam. Han hade varit gift men äktenskapet varade bara en vecka. Hästen han hade hette Dockan och fisken vi sålde kom från Göteborg med morgon tåget omkring klockan 0700. Först stod vi på torget och sedan åkte vi kring i samhället och sålde fisken som var kvar. Under tiden vi stod på torget fick jag åka med ett paket fisk till en ”väninna” som han hade i södra delen av samhället och jag skulle enligt order lägga paketet på trappan helst så att ingen såg det.

Det fanns två fiskhandlare vid den tiden Hägg och Harry Viberg, Harry hade de södra delarna och Hägg de norra och kom man in på den andres område blev det ett himla liv. Vissa dagar var Hägg som man säger lite dagen efter och då skötte jag ruljansen och han skötte affärerna vilket innebar att jag fick ta kontakt med kunderna och han satt på vagnen och vägde upp beställningarna. Till vissa kunder av finare familj som hade telefon ringde Hägg och då var han så artig att han lyfte på hatten och bockade när han hade fått deras beställning.

Betalningen för 9-10 timmars arbetsdag var för dessa båda arbeten 2.00 - 2.50 kronor per dag.

Min far var född den 23 november 1896 och fyllde alltså 40 år den 23 november 1936. Jag var 11 år och har ett minne från den dagen som etsat sig fast i mitt minne för jag skämdes och tyckte att de var dumma mot min pappa. Vad var det då som hände och vilka var det som var dumma ? Jag hade två kusiner som var mycket äldre än mig de hette Britta och Maja och var döttrar till fars äldsta syster Hildur. På kvällen när far fyllde år kom de och andra släktingar och uppvaktade och hade en fin tårta med grädde och marsipan och som såg mycket god ut. Mor hade också bakat tårta men far ville vara artig och började naturligtvis med deras tårta. Men när han skulle skära sig en bit var det omöjligt att få tårtspaden att skära igenom mer än grädden. Far skar och svettades ända tills han tittade upp och såg de omkring ståendes glada miner och förstod att det var något skumt med det hela. Det visade sig att tårtan var två gamla, torkade brödkakor som

dekorerats och gjorts fina . Alla tyckte att det var väldigt roligt men jag gick ut i köket och instämde inte i glädjen.

En sommar, jag kommer inte ihåg om jag hade slutat skolan, arbetade jag i en postorderfirma som fanns på Slätten i Norrahammar.

Firman hette A.F Hallbergs postorder och grundaren Hallberg som på sin tid gått på luffen tillsammans med Algot Johansson som nu hade en liknande men mycket större firma i Borås kom då och då och hälsade på i affären. En gång fick jag följa med honom upp på vinden och röja bland bråten som hade samlats där. Gubben hade träben men rörde sig lätt bland sakerna och talade om minnen från sin tidigare tid och emellanåt sjöng han ” Rio rio rio Rita, Rio rio rio Rita. Mitt arbete där bestod i att slå in paket som skulle sändas ut till kunder i olika delar av landet.

På lagret fanns det gott om stora råttor, en dag hade en stor ilsken råtta fångats i en burfälla som var som en låda gjord av nät. Råttan fick nätt och jämt plats i buren och jag fick i uppdrag att gå och dränka kräket i den närbelägna ån. Jag fick tag på en grov pinne och bar ner buren till ån som visade sig ha väldigt lite vatten. Efter en stund hittade jag en håla där buren fick rum men vattnet räckte inte ända upp till taket utan råtta kunde simma runt och fräsa och visa tänderna och ville inte alls dränkas. Jag visste inte hur jag skulle bära mig åt för att få död på eländet men till slut slog jag till med påken så buren krökte sig och råttan svimmade och då kunde jag hålla ner den med påken under vattnet tills den var död. Råttan var död men buren gick aldrig mer att använda.

A.F Hallberg var som tidigare sagts en postorderfirma som i likhet med dagens firmor varje år sände ut en katalog med de varor firman kunde leverera, i det årets katalog fanns även jag med som fotomodell, välkommen i skjorta och slips och med årets slipover.

Den 13 och 14 maj 1939 konfirmerades jag i Norrahammars kyrka. Min konfirmationslärare var Pastor James Espelund som försökte att ge oss kunskaper om religionen och lära oss något om livets besvärligheter. Till konfirmationen fick jag min första kostym, den var mörkblå. På lördagen hade vi vit skjorta och svart fluga och på söndagen var flugan vit. Veckan innan konfirmationen var vi bjudna hem till pastorn och då gick han igenom de frågor vi skulle få under förhöret i kyrkan så att till och med den som inte kunde något alls skulle kunna svara inför församlingen. Kostymen som jag hade fått hade jag nästan bara den gången för efter konfirmationen satte jag igång och växa så att efter ett halvt år var den alldeles för liten för mig.

Trots dålig betalning kunde jag med hopsparade medel köpa mig en cykel, det blev en blå Husqvarna med fjädrande framgaffel. På den tiden fanns det inga växlar på cyklarna så den var ganska tung att trampa. En lördag tog jag cykeln och åkte till Jönköping helt ensam. När jag gick och strosade på Smedjegatan kom en farbror fram till mig och undrade om han fick bjuda på dricka och bakelse på ett kafé i närheten. Det var inte var dag man fick gå på kafé så jag bugade och tackade. Vi beställde och satte oss till bords och det dröjde inte lång stund för jag kände en hand mellan mina ben som trevade efter knapparna i gylfen. Vad skulle jag göra? När servitrisen kom med kaffet behövde jag plötsligt gå på toaletten och sen fick gubben sitta och dricka sitt kaffe och om han ville äta min bakelse och dricka min dricka också. Jag var snabbt tillbaka till min cykel och sen gick det med raketfart hem till Norrahammar.

Under min uppväxttid fick jag och många med mig ingen större insikt i hur man skulle hantera det motsatta könet. Vi hade ingen undervisning i skolan

och det man fick reda på var mer eller mindre sanna beskrivningar av äldre pojkar som sade sig ha varit med om det där med flickor. Hemifrån fick man förmaningen ”Sköt dig” när man gick ut men var det innebar talade ingen om. Försäljning av preventivmedel skedde under disk hos frisören eller färghandlaren och ofta blev det en tandborste istället för den egentliga varan.

Arbetslivet.

Den 7 augusti år 1939 började jag på Norrahammars Bruk som springpojke, och var med när kyrkklockorna ringde för allmän mobilisering inför andra världskriget. På bruket hade jag diverse arbetsuppgifter som springpojke, embalagespikare, elspisputsare och tidskrivare. Vi var två springpojkar som arbetade på huvudkontoret. Förutom det interna arbetet på kontoret hade vi till uppgift att varannan söndag åka till den tre kilometer bort belägna disponentbostaden med söndagstidningen till disponenten. För detta fick vi 10 öre per gång och när det blev jul fick en påse med frukt och godsaker.

Avlöningarna till de anställda betalades ut i kontanter var fjortonde dag. En kassör reste med tåget till Jönköping och hämtade ut pengarna som skulle delas ut och pengarna hade han i en läderväska som vägde ganska mycket på grund av alla växelpengar. Han var beväpnad med pistol under resan men när han kom till Norrahammar stod vi springpojkar med paketykeln och körde utan eskort eller beväpning pengarna till kontoret. För de fem månaderna jag arbetade 1939 var min inkomst 299 kronor vilket blir c:a 60 kronor per månad.

När man var anställd på verkstaden hände det ganska ofta att man skickades hem när det blev dåligt med beställningar. Man permitterades på obestämd tid och utan ersättning och fick då leva på föräldrarna.

Då andra världskriget pågått en tid och många män var inkallade till militärtjänst började man anställa kvinnor inom olika arbetsområden i verkstäderna. Det var inte vanligt på den tiden, de kvinnor som då arbetade inom industrin arbetade på kontoret. På avdelningarna där båda könen arbetade blev det inte sig likt. På t.ex. elspisverkstaden anställde man många unga flickor och dit blev det sån trafik av det motsatta könet att man byggde en speciell avdelning inne i verkstaden. Väggarna i avdelningen bestod av hönsnät och döptes naturligtvis till hönsburen. För oss yngre grabbar var det ett omtyckt nöje att smyga in i hönsburen och prata och kanske stämma träff med någon flicka. När jag en gång hade smygit mig dit och stod och hängde på bänken och pratade kände jag ett kraftigt tag i örat och blev på det sättet utforslad ur buren, det var verkstadschefen som höll mig i örat och jag fick mig en riktig utskällning.

Nöjeslivet.

Våra nöjen under den här tiden var ganska begränsade, det var dåligt med pengar, vi tjänade 40 öre i timmen, det fanns inga bilar, maten var ransonerad, det var mörkläggnings och besvärligt på alla vis. Det man gjorde en lördagskväll var att ta tåget till Jönköping, köpa en kupongfri korv av

korvhandlaren vid Vinnebroa eller om man hade det gott ställt gå till mjölkbaren på öster och äta äppelkaka med vaniljsås och sen gå på bio.

Jag var också medlem i SSU där jag var kassör under några år. Vi ordnade utöver våra möteskvällar också fester med dans i Folkets Hus, speciellt Långfredagen och Juldagen var mycket populära då inget annat var öppet de dagarna. Det var inte ovanligt att vi hade 250-300 besökare på en kväll. Vi ordnade också revyaftnar och till och med jag sjöng i en revy en kuplett om de s.k. grisspionerna som förekom under krigstiden men som inte blev bjudna på festen när ransoneringsupphörde.

Andra världskriget.

Under åren 1939 till 1945 pågick andra världskriget och länderna i Europa och i Norden var inblandade. Sverige blev som väl var icke inblandat men vi var isolerade från omvärlden och fick leva under speciella omständigheter. Vi kunde som i dag inte besöka andra länder, den inport som kunde ske bestod av nödvändighetsvaror så choklad, bananer, apelsiner o.d. fanns inte att få. Det mesta som var tillgängligt var ransonerat kaffe, tobak, smör, mjöl kläder m.m. och till råga på allt var krigsvintrarna fruktansvärt kalla. Centralvärme var inte så vanligt och eftersom det var svårt att få tag på ved eller koks att elda med var köket den plats där man vistades. Man åt, umgicks och sov i köket eller möjligtvis i ett angränsade rum som gick att hålla varmt. Kläderna som fanns att köpa var av cellull och stoppade inte för kölden och dessutom skrynklade de något alldeles förskräckligt. Jag jobbade en vinter i en dåligt uppvärmd lokal och fick då ha på mig två par långkalsonger och två par byxor och motsvarande på överkroppen och att då stå och spika emballage till kokplattor var inte så lätt När det var under 40 grader kallt, vilket hände ofta, behövde inte barnen gå till skolan.

Vi hade utedass så när det var för kallt fick man hemma hos oss gå ut inne. En potta stod i skåpet under diskbänken och den vi fick använda. Mor hade en cigarr på spisen som hon drog några bloss på när det luktade för hemskt och luktade gjorde det av det många gånger dåliga brödet vi fick att äta. När jag hade vuxit till mig och orkade, fick jag hjälpa till att tömma tunnorna på utedasset. Det var två delade sirapsfat som rymde c:a 50 liter vardera som skulle tömmas efter vinterns påfyllning. Faten var tunga och doften var inte enbart angenäm och det var dessutom svårt att bära dem till trädgården där skiten skulle fördelas mellan äppelträd och plommonträd.

Någon gång under 40-talet kom man underfund med att min syn inte var vad den borde vara och jag fick skaffa mig glasögon. Jag minns mycket väl den första gången jag vågade visa mig iförda dessa på den tiden ganska ovanliga persedlar. Vi var ett gäng som var på bio i Folkets Hus och satt på läktaren och för första gången i mitt liv kunde jag följa med på texten i filmen vilket gjorde att jag tog mod till mig och behöll glasögonen på när vi kom ut.

I åren mellan ungdom och vuxen hamnar man ibland i besvärande situationer. En gång när jag skulle gå till Folkets Park lånade jag en grå hatt av far antagligen för att imponera på någon flicka, jag tror att flickan jag friade med vid det tillfället hette Viola. Vi träffades och jag följde flickan hem och väl hemkomna började vi kramas och pussa lite försiktigt, men se

det gick inte bra för den förbaskade hatten var i vägen och ramlade i backen så fort vi kom i närheten av varandra.

Efter det hade jag inte hatt på mig på många år när jag var ute och friade.

Under de här åren kom jag med i ett gäng som orienterade och åkte skidor. Vi var ett ganska stort gäng i mycket varierande ålder. Skidor åkte vi mest på skoj men orienteringen tog vi på allvar och tävlade ganska flitigt.

Transporten till tävlingarna var ofta besvärlig, det fanns inga personbilar och buss och tåg trafik var inte heller så utvecklad. En tävling som blev speciell är värd att berättas om. Vi arbetade 6 dagar per vecka men lyckades få ledigt ett par timmar på lördagen så vi kunde starta vår resa per cykel omkring klockan 1200.

Tävlingen skulle hållas i Värnamo c:a 7 mil hemifrån och vi skulle bo på vandrarhem ytterligare en mil bort. Färden dit gick galant och vi blev inkvarterade. Då fick reda på att det var dans i Värnamo Folkets Park varför vi grenslade våra cyklar och åkte tillbaka till Värnamo och dansade med flickorna till sena kvällen och sen var det till att åka tillbaka till vandrarhemmet igen.

På morgonen var det samling vid Värnamo station där vi fick veta att tävlingen skulle hållas i Åminne ytterligare en mil åt ett annat håll. När så tävlingen startade började det regna och regnet fortsatte och fortsatte.

Tävlingsresultaten kan vi glömma men vi skulle ju hem igen, 8 mil i regn och på dåliga vägar. Vi började hemfärden med glatt mod men humöret sjönk efterhand ju blötare vi blev och ju tyngre det gick. När vi cyklat 4 mil var vi i Vaggeryd och där skingrades skaran. Efter det vi hade fått varm dryck på ett hotell tog dom som hade pengar tåget hem men vi andra klädde på oss de torra kläder vi hade, tog de blöta över och gav oss ut i regnet. Hur vi kom hem har jag inget minne av men väl hemma satte jag cykeln mot uthusväggen, gick in i köket och satte mig på en stol, och sen minns jag inte något förrän det var måndag morgon och mor kom och väckte mig när det var tid att gå till arbetet.

Strejk och militärtjänst.

År 1945 blev ett händelserikt år. Kriget i Europa och i Asien slutade, jag åkte in i lumpen den förste oktober och den 28 oktober fyllde jag 20 år. En lång tid av året strejkade vi för ändrade arbetsförhållanden om jag minns rätt utan större framgång. Under en del av strejken arbetade jag som svetsare på Fors fabrik i Månsarp som tillverkade i huvudsak lyftanordningar. Det som har förvånat mig på sista tiden hur lite man tänkte på miljön på den tiden, till exempel rengjorde jag mitt svetsaggregat från karbid i den på andra sidan vägen rinnande Tabergsånen vilket inte kunde vara så bra för varken djur eller växter i ån.

Den största upplevelsen för mig under strejken var en långtur på skidor från Grövelsjön i norra Dalarna till Vålådalen i Jämtland. Med sista tåget på Långfredagen åkte jag med skidor och ryggsäck och med c:a 30 kilos packning från Norrahammar till Grövelsjöns turiststation där jag var framme sent på kvällen på Påskafton och träffade min följeslagare Ivar Liljeberg som varit där under påskveckan. På Påskdagen åkte vi småturer runt hotellet och på Annandag påsk startade vi vår långtur.

Första dagen åkte vi 30 km. till Skedbrokåtan som då bara var en lappkåta med renfällar att ligga på och en spis för matlagning. Med 30 kg. packning

och för lite skidåkning innan turens början var det inte underligt att jag blev trött, för det var jag. På sjön Rogen vägrade jag att åka en meter till och tog av mig ryggsäcken, jag satte mig på den och ville bara dö.

Som tur var hade jag lite russin och en bit choklad i fickan som jag åt upp och de återgav mig krafterna så jag kunde ta mig till kompiserna som gjort upp eld och kokat kaffe vid strandkanten. Nästa dags etapp blev 35 km. till Klinkens fåbodar dit vi kom via Fjällnäs och den dagens färd gick bättre och det var inte så ansträngande. Tredje dagen var en kort vilotur, 15 km på högfjället i underbart väder till Fältjägarstugan, solen gassade och det var underbart skidföre. Nästa dag samma härliga väder, vi åkte i skjortärmarna och mötte folk som åkte mot solen med papperspåsar över huvudet för att inte bränna upp sig i ansiktet. Vi såg spår av varg, det var 1½ skidstav mellan första och sista tassen och det påstods att Jon i Middagsfjäll var ute och jagade vargen. Även denna dag åkte vi c:a 15 km och etappmålet var Helags-stugan vid foten av fjället. Femte dagen 20 km. till Vålåstugan med en vådlig nedfärd för Gåsenfjället med ömsom skare och ömsom drivsnö där farten bromsades upp och man bad till sin himmelske skapare att inte ramla omkull. Sista etappen gick till Vålådalens turisthotell varifrån vi åkte med bil till Undersåker och sedan med tåg hem med en natts övernattnings i Södertälje.

Jag hade stora besvär med mina fötter under skidturen. Pjäxorna jag hade var gjorda av skomakare Larsson i Norrahammar och bakkapporna var av så hårt läder att mina hälar var som öppna sår. För att klara dagen fick jag smörja in mig med armens hudsalva på hälarna och sedan röra på foten till smärtan släppte, mor Thyra grät en skvätt när jag kom hem och hon fick se mina hälar.

Maten under skidfärden förtjänar man att nämna. Hårt bröd, gröt, tormmjölk, fläsk, blåbärssoppa var huvuddelen av maten, ingen lyx precis. Tormmjölken smakade allt annat än gott så för min del blev gröten uttunnad till välling som gick att få ner med vissa besvär. När jag kommit hem sov jag i två dygn och vaknade upp emellanåt för att äta. Som ni förstår var det en hård men minnesvärd upplevelse.

Så kom midsommar och vi strejkade fortfarande. Dagen före midsommarafton satt vi ett gäng på fyra grabbar i trädgården på Lindholms uteservering och planerade och smidde planer. Vi hade dåligt med pengar men tält, sovsäck och bra cyklar så vi bestämde att sticka iväg på en cykeltur ut i det blå. Upp genom Småland mot Östergötland gick färden, bara bönemöte annonserades och det var inget för oss. Till slut fick vi se en affisch om midsommarfestligheter på Torpön i sjön Sommen i närheten av Tranås. Efter en lång cykeltur kom vi till Torpön, satte upp tälten, snyggade till oss och gick på midsommarfest.

Festplatsen var enkel men där fanns en dansbana med flickor som både ville och kunde dansa.. För mig blev det en hel del danser med en flicka som hette Maybritt. När jag råkade säga att vi hade fått lite med mat under dagen och att jag var ganska hungrig ropade hon på sin mor och undrade om vi kunde åka hem till dem och äta och så blev det.

Vi hade sedan stadigt sällskap under en ganska lång tid och det hände en hel del lustiga episoder under den tiden. För att komma till Torpön som föresten saknade elström under den första tiden jag friade där, fick man åka till Tranås med tåg och sedan med buss eller cykel. Man kom inte ända fram med bussen utan fick på annat sätt ta sig från busshållplatsen till ön. En gång blev jag hämtad med roddbåt och en gång med spark över isen. Vid ett

tillfälle hade jag polletterat min cykel men den var inte med tåget utan jag fick låna en cykel i Tranås. Den hade ballongringar och var tung och osmord så jag var fullständigt slut när jag kom fram. Maybritts mor och far och två bröder var trevliga människor men avståndet och besvärigheterna att ta sig till Torpön gjorde att det hela slutade.

Jag åkte också in i lumpen i oktober 1945 och blev placerad i Kalmar och då blev vägen för lång och svårigheterna för stora och andra intressen på närmare håll hade troligen dykt upp.

Till Kalmar och F 12 ryckte jag in den 1 oktober 1945 för 365 dagars tjänstgöring på Kungliga Kalmar Flygflottilj. Efter den obligatoriska grundutbildningen blev jag placerad på 3:e division som skrivbiträde. Jag hade på flygexpedition hand om flygplanens loggböcker och rapporterade varje flygplans flygtimmar till en förvaltare som sedan gav order om vilka plan som skulle tas in för översyn. Varje morgon skulle jag också städa expeditionen, riva av almanackan och tömma papperskorgarna. Vi tjänstgjorde måndag till lördag och lönen var 10 kronor var tionde dag. Några fria hemresor förekom inte mer än när vi av någon anledning fick tjänstledighet vilket var mycket ovanligt.

Tjänsten på lördagen slutade kl 1300 och när vi hade permission skulle vi vara tillbaka söndag kväll kl 2400. För att åka hem med tåg, annat alternativ fanns inte, fick vi begära en timmes permission på lördagen och rusa över fälten till en station som hette Smedbyn. Om allt gick väl var vi då i Norrahammar kl 1800, vi var i detta fallet jag och Sören Tholle som lumpade tillsammans. När vi sedan skulle tillbaka fick vi åka kl 1200 på söndagen från Norrahammar för att vara tillbaka kl 2400. Det var inte mycket lönt att åka hem för så kort tid eftersom resan dessutom kostade mer än vi hade i betalning så det blev långt mellan hemresorna.

Under tjänstgöringen var vi på vinterutbildning i bl.a. Östersund och i Kiruna.

Vi var också på ett krigsflygfält i Hammarstrand för övning. Flygplanen var utrustade med skidor och startbanorna var packad snö. Den första övningen blev en katastrof. Tre plan havererade och två personer blev innebrända i ett av planen de andra klarade sig helskinnade som väl var. I Kiruna var jag med på ett flyguppdrag där vi flög längs norska gränsen till Trerikesröset och sedan tillbaka längs finska gränsälven för att avsluta med störtbombfällning. Det var tre plan som flög i rote och vårt plan låg alltid lägst, det var en kall men häftig upplevelse.

I oktober 1946 började jag åter på Norrahammars Bruk och mitt första jobb efter lumpen blev som tidskrivare i gjuteriets renseri. I renseriet fanns många orginella gubbar. Erik på Stenbäcken, Moses, Nisse Rommedahl, Gustav Lundström och så Axel Engdahl som var förman. Moses rensade pannsektioner och hade en egen felkod i kassationslistan eftersom han slog sönder en hel del sektioner. Han var religiös och medlem i Betel där också en annan av rensarna var medlem. Vid ett tillfälle tyckte Moses att han fått sämre arbete än sin broder i församlingen och lär då ha sagt: ”Tar inte Faen dig så sköter han inte sin tjänst”.

Som tidskrivare fick jag vara med om att införa första steget mot maskinell uträkning av lön genom att man införde hålkort vilket försakade en hel del besvär eftersom tidigare benämningar byttes ut mot sifferkombinationer. Efter ett år tyckte jag att jag tjänade för dåligt som tidskrivare och sökte och fick börja som kärnmakare.

Kärnmakaren arbetar med sand som innehåller ett bindemedel. Sanden packas sedan i olika former, stjälpes upp på en plåt och bakas i en ugn. Jag tillverkade först små kärnor vid en bänk men flyttade sedan till där man gjorde kärnor för pannsektioner. Vi var fem med två män i varje lag som tillverkade kärnor till pannsektioner.

Två lag gjorde större kärnor och tre lag gjorde mindre. Kärnorna ställdes på 2 meter höga ställ och bakades sedan i ugnar vid c:a 200 graders värme i c:a 1 tim. Det fanns två ugnar på tre lag och det var en kamp att få in det första vagnen. Eftersom de plåtar kärnorna låg på blev lika varma som det var i ugnen och plåtarna skulle användas flera gånger var det behagligare att använda dom om dom hade fått svalna en smula. Arbetet var hårt men förtjänsten var god och det var ju huvudsaken. Att man fördärvade ryggen i dåliga arbetsställningar var det ingen som tänkte på eller brydde sig om

Min far Helmer som från att ha varit formare i gjuteriet avancerat till gjutmästare i formningsavdelningen var indirekt orsak till att jag bytte arbete och blev arbetsstudieman. Några av kamraterna ? tittade snett på vårt lag och menade att vi blev favoriserade p.g.a. min far. Då blev jag förbannad och bytte arbete vilket skulle det visa sig inte alltid blev så lätt. Mitt nya arbete som arbetsstudieman bestod i att jag skulle sätta pris på nya arbeten genom att med stoppur mäta tidsåtgången på arbetet, bedöma om arbetstakten av den som utförde arbetet varit normal eller om han maskat (hållit igen) för att få ett bättre pris.

Min utbildning fick jag bl.a. på Husqvarna Vapenfabrik där jag fick gå parallellt med en van arbetsstudieman och dessutom genom ett flertal kurser såväl internt som externt. Trots allt hade jag inga större besvär att komma överens med mina f.d. arbetskamrater och trivdes bra med arbetet som jag började den 5 nov. 1952 och slutade den 10 september 1955.

Vad hände mer under den här tiden ? Efter lumpen bodde jag fortfarande hos mina föräldrar vilket var vanligt på den tiden. Fritiden användes till stor del till att roa sig på skilda sätt med dans och med flickor och med biobesök, att gå på krogen var för mig och de kamrater jag hade var helt uteslutet

Dansade gjorde vi på Idrottshuset i Jönköping, i Vaggeryds folkets hus och på somrarna i Folkparkerna runt omkring i omgivningen. Det fanns Folkparker i Norrahammar, Taberg, Thorsvik, Jönköping, Huskvarna och på många andra ställen. I parkerna ordnades inte bara dans det var också teater, revyer och operetter. I Norrahammar fanns två biografer och i Jönköping dit vi ofta åkte fanns fyra. Det hände inte sällan under den tiden att man gick direkt till jobbet och att far kom med frukosten

Motorcykeltiden.

På våren 1947 beställde jag en motorcykel av märket Sarolea av en handlare i Huskvarna. Det var leveranstid på den så under tiden fick jag låna en Zundapp 750 kubik med två liggande cylindrar och kardandrift, en tung och otymplig maskin. Jag hämtade den en kväll iklädd den då för tiden vanliga klädseln, golfbyxor sockor och sandaler. Eftersom jag inte kört motorcykel tidigare tänkte jag åka småvägar hem för att träna. Färden började i en brant uppførsbacke och mitt i backen stannade cykeln, cylindrarna var heta och jag orkade inte hantera situationen på ett bra sätt när jag skulle vända cykeln för att åka tillbaka till leverantören utan brände

mig på båda smalbenen. Felet var snabbt avhjälpt, det var en kabel till startnyckeln som hade lossnat och när den var fastsatt kom jag iväg igen, nu gick allt enligt förväntningarna och jag kom lyckligt och väl hem.

Efter en tid fick jag så den beställda cykeln, en Sarolea med en cylinder på 350 kubik. På bönpallen hade jag till att början min blivande hustru, men hon flyttade till Ulricehamn sommaren 1947 och träffade där andra intressanta objekt så det blev en paus i vårt förhållande. Sommaren 1948 hade jag sällskap med en byggmästaredotter från Äng utanför Nässjö. Hon hette Gun och vi semestrade på motorcykel och var bl.a. i Norges huvudstad Oslo.

Förlovningstiden

Sommaren 1949 hade jag åter min nuvarande hustru på bönpallen och resan gick runt i Sverige bl.a. Stockholm. Så småningom svalnade intresset för cykeln och jag sålde tillbaka den till den jag hade köpt den av och som dellikvid fick jag en paket med borstar från Huskvarna borstfabrik. När vi var i Stockholm under semestern 1949 ville Ann Mari att vi skulle förlova oss men så blev icke fallet men Juldagen 1949 växlade vi ringar som det heter.

Våren 1950 gick vi långa promenader, en gång från Norrahammar till Bottnaryd. Vi tränade för en långtur i Jämtland- Härjedalsfjällen som vi sedan gjorde i augusti. Vi åkte tåg till Hede, buss till Bruksvallarna och sedan gick vi via Sylarna och Helags till Storlien och därifrån åkte vi sedan tåg hem.

Semestern 1951 var vi tillsammans med ett antal ungdomar i Wien. Vi åkte tåg genom ett förstört Tyskland och tillbringade en vecka med utflykter och studiebesök i Wien i Österrike.

Familjelivet

Valborgsmässoafton den 30 april 1952 ingick Lars Kenneth Gustafsson och Britten Inga Ann Mari Svensson äktenskap i Månsarps prästgård där kyrkoherde Ragnar Svenberg förklarade oss som äkta makar. Vigseln fick genomföras utan levande ljus ty det fanns inga tändstickor i huset. Det verkar som det inte hade någon betydelse eftersom äktenskapet håller fortfarande denna dag. Efter vigseln bjöd Ann Maris föräldrar Edit och Svante Svensson på middag på Turisthotellet i Taberg. Varmrätten och efterrätten var mycket exklusiva, det var kyckling och glass, vad vi åt till förrätt kan jag inte komma ihåg. Under kvällen bjöds vi på en stor överraskning, plötslig blev vi infångade och fick ögonen förbundna, vi fördes ut från hotellet och placerades i en helikopter som

landat framför hotellet och bjöds på en flygtur runt Taberg och Norrahammar.

På berget där det var Valborgsmässofirande hade man hurrat för oss när vi svävade över dom fick vi senare reda på. I vår lägenhet på ett rum och kök på Tallhöjden hade bröllopgästerna under kvällen möblerat om, bäddat säck och ställt väckarklockor på ringning vid olika tider på dygnet, så det tog oss en stund att ställa det mesta tillrätta när vi kommit hem för att tillbringa vår första natt i det egna hemmet. Min hustru som då arbetade i Konsum hade begärt ledigt för att åka till Jönköping. Hon hade vissa misstankar som inte hon anförtrött mig. Doktorn undersökte henne och undrade hur länge hon varit gift och smått förlägen fick hon tala om att hon varit gift en vecka när doktorn gratulerade henne till den väntade babyn. Den 6 januari 1953 föddes vår dotter Marie Elisabeth på KK i Jönköping.

Lägenheten vi bodde i var en trappa ner i källarplan med balkong i markplanet. Köket var litet men det fanns plats för en soffa där vi sov och ett slagbord som vi fick slå ihop när vi skulle bädda. Rummet var stort, där hade vi en soffgrupp och ett matbord med fyra stolar. Efter precis ett år fick vi en ny lägenhet med två rum och kök som låg på tredje våning tvärs över gården. Lägenheten hade en olägenhet och det var att den inte gick att få varm speciellt i vardagsrummet.

Vår standard under den här tiden med endast en lön var inte alltför god. En månad höll det på att gå helt åt skogen då en envis försäljare lurade på oss en magnetisk borste som skulle göra våra möbler fria från damm, borsten kostade 18 kronor och det spräckte totalt budgeten för den månaden.

Vi hade varsin cykel och hade lyckats få pengarna att räcka till en moped av märket Husqvarna med remdrift som jag hade till arbetet. I huset bodde två familjer i vår ålder som vi umgicks med, fruarna hade barn i ungefär samma ålder och vi grabbar var tillsammans ute och fiskade i sjöarna i omgivningen.

Sommaren 1955 var ovanlig varm och solig och min hustru väntade sitt andra barn. Under helgerna åkte vi ibland till någon sjö för att få lite svalka och då åkte hustrun och barnet moped och jag cyklade.

Vår andra dotter Eva Maria föddes den 9 augusti 1955 också hon på KK i Jönköping. Jag gjorde då en månads repövning i Kalmar och fick först ett par dagar efter födseln per telegram reda på den lyckliga tilldragelsen. När nu familjen växt i snabbare takt än löneförmånerna började vi fundera på om vi skulle söka oss vår utkomst någon annan stans. Min lön var från den 1 nov 1955 875 kronor per månad vilket inte räckte till några större utsvävningar sedan hyra och mat betalats. I tidningen Gjuteriet fick jag se en annons som verkade intressant. Arbetet var som förman i kärnmakeriet på A.B. Volvo Pentaverken i Skövde.

Flyttningstiden.

Efter mycket funderande och resonemang kom vi överens om att jag skulle söka platsen och jag skickade in ansökan med betyg och referenser. Jag blev kallad till Skövde och efter en dags samtal och tester blev jag den 11 maj 1955 erbjuden arbete som förman med tillträde den 12 september och med en lön av 1200 kronor per månad. Vilket lyft.

Att flytta till Skövde var ett stort äventyr. Ingen i vår familj hade flyttat från Norrahammar sedan min farfar och morfar flyttat dit 1888 resp. 1883.

Mor och far hjälpte oss när vi flyttade och när vi kom till Skövde sade min mor med en djup suck att ”allt går ju bara man är sams”. Som bostad fick vi två rum och kök på tredje våningen i en stadsdel som kallades Lakestan, ett ganska nybyggt område öster om centrum.

På Volvo arbetade jag det första året skift. Första skifte var mellan 0600-1400 och andra skiftet 1400-2200. Det passade oss mycket bra med lediga förmiddagar eller eftermiddagar då jag kunde ta hand om flickorna och hustrun kunde sysselsätta sig med annat

Första bilköpet.

En förmån man hade på företaget var att man kunde köpa bil till reducerat pris och vår första bil blev en PV 444, röd med vita däcksidor och delad bakruta.

Bilen kostade 7655 kronor + 62 kronor för de vita däcksidorna och skulle betalas kontant. Pengarna lånade vi av svärfar Svante och den 13 oktober 1955 hämtade vi bilen på Hallenbergs bilförsäljning.

Vilken känsla det var att med 50 km/tim susa ner till Småland med hela familjen och vi var rörande överens om att fortare behövde man aldrig köra. Jag hade körkort sen tidigare men hustrun som hade kört korta sträckor som ung i sin fars lastbil saknade körkort.

Vi startade utbildningen omedelbart genom att hon fick köra egna bilen och efter ett fåtal lektioner i körskola körde hon upp klarade provet och så fick även hon möjlighet att utnyttja bilen. Det var en fantastisk känsla att kunna sätta sig i bilen och åka ut en kväll, en helg och på semester utan att vara begränsad varken vart eller när man ville åka. Kostnaderna var heller inte stora, en liter bensin kosta under en krona så det blev en hel del resor i Västergötland, Småland och till Västkusten.

Efter fem år i september 1960 bytte vi sedan till en tvåfärgad midnattsblå Amazon som kostade 12374 kronor.

Efter ett år som förman fick jag byta arbete och blev metodman på dagtid. Metodarbetet på Volvo var betydligt lättare än i Norrahammar. Varje arbete analyserades med en metod som kallades MTM där varje rörelse tidstuderats på ett stort antal personer med olika förutsättningar. rörelserna hade sedan tilldelats en normaltids, det fanns tider för till exempel att gå, gripa, sträcka och flytta så när man gått igenom rörelsemönstret för ett arbete var också tiden fastställd. Efter det man gjort analysen av arbetet gick man tillsammans med operatören igenom den och han fick godkänna den eller komma med avvikande åsikter, som om de var berättigade rättades till.

I Skövde bodde vi fem och ett halvt år och hade en mycket bra tid, trevligt umgänge, större lägenhet och efterhand började det också bli ganska hyggligt ekonomiskt. Vi köpte en kolonilott med en liten stuga där vi tillbringade en stor del av vår fritid, jag var kassör i tjänstemannaklubben där vi ordnade bilrally och julfester och så hade vi ju bilen. Hustrun var hemmafru men hade lite arbete åt Hemslöjden, hon sydde och broderade. Flickorna blev äldre och Marie började skolan. För det mesta var vi friska och krya men jag opererades för gallsten och Marie fick ”Röda hund” med åtföljande lunginflammation och blev isolerad på Lidköpings lasarett. En av mina arbetskamrater som hette Stig Broberg blev efter några arbetsbyten chef för gjuteriet på Näfvevarns Bruk.

Gjuteriet var gammalt och det fanns planer på att modernisera anläggningen. Jag blev uppringd och tillfrågad om jag ville börja arbeta där och delta i moderniseringen. Vi blev erbjudna bostad i nybyggt eget hus och lönen skulle bli 2000 kronor per månad. Hela familjen åkte för att titta på platsen som vi eventuellt skulle flytta till och på ritningarna till huset som ännu inte var färdigbyggt. Det var på hösten och en fredag efter jobbet satte vi oss i bilen och for iväg, via Askersund, Katrineholm, och vidare på småvägar genom Södermanlands skogar där mörkret föll och vägen blev allt smalare och krokigare. Så småningom kom vi fram och upptäckte på morgonen när det hade ljusnat att Näverkvärn låg vackert beläget vid Bråviken. Samhället var inte stort men verkade trivsamt, huset verkade bra och arbetet intressant så vi kom överens om att vi skulle slå till och flytta.

Den förste februari 1961 började jag min anställning i Näverkvärn, huset var inte färdigt så en tid var jag inackorderad hos familjen Broberg. När våren kom gick flyttlasset och också denna gång var mor och far med och hjälpte till. Den första våren upplevde vi något som vi aldrig förr eller senare upplevt, berghällarna längs stränderna var alldeles översållade med violer, det lyste blått så tätt att man inte vill sätta ner fötterna.

På bruket var vi i full gång med att modernisera, lokaler byggdes om, nya maskiner inköptes, nya metoder infördes och allt verkade gott och väl. Efterhand började det uppstå problem mellan vissa personer som hade olika åsikter på hur driften skulle skötas, så när jag blev uppringd av en annan f.d. arbetskamrat som undrade om jag skulle kunna tänka mig att komma till Karlskoga och A.B. Bofors gjuteri som också skulle moderniseras väcktes tanken på ytterligare en flyttning.

Flickorna hade nu blivit så stora att de snart skulle få åka in till Nyköping för att fortsätta sin skolgång och i Karlskoga fanns en teknisk aftonskola där jag skulle kunna studera och höja min kompetens, så förslaget var lockande.

Bofors, Karlskoga tiden

I slutet av maj var jag kallad till Bofors för diskussion som resulterade i att jag från den 15 augusti 1963 mot en lön av 2250 kronor per månad började min anställning på AB Bofors arbetsstudieavdelningen. Vår första bostad i Karlskoga var blev en 4-rums lägenhet på 102 kvadratmeter med en hyra av 470 kronor per månad. Lägenheten låg på Såningsvägen i ett nybyggt hyreshus helt nära flickornas skola och på cykelavstånd till mitt jobb, hustrun var fortfarande hemmafru.

Nu följde en jobbig tid, på dagarna arbetade jag på Bofors och fyra kvällar: måndag, tisdag, torsdag och fredag gick jag på Bergslagsskolan mellan 1800-2200. Onsdag och lördag var fria men de flesta söndags förmiddagar var vi fyra grabbar som träffades och pluggade tillsammans. Efter fyra år med studier på kvällarna var jag klar med teknikerexamen och för att få ingenjörsexamen måste jag läsa två terminer på dagarna vilket innebar att jag skulle behöva få tjänstledighet från jobbet i 10 månader utan lön. Flickorna gick nu i skolan och hustrun hade fått arbete på skolbispisningen. Jag fick tjänstledighet och efter tio månaderna tog jag examen den 11 juni 1967

Ekonomi under dessa 10 månader var inte lysande. ingen lön och 5000 kronor i studiebidrag räckte inte långt men på något vis klarade sig det hela.

Läget på arbetsmarknaden var just då ganska bister men eftersom jag hade haft tjänstledighet fick jag tillbaka mitt arbete men med oförändrad lön, att jag höjt min kompetens betydde enligt personalchefen inte så mycket och så hade jag ju varit frånvarande i 10 månader påpekade han !!

De första månaderna i Bofors hände inte mycket, planerna på ombyggnaden var inte klara så vi fick sysselsätta oss med diverse arbeten. Det var ett ungt gäng och vi hade många roliga stunder eftersom arbetsuppgifterna inte var särskilt betungade. När väl ombyggnaden kom igång kom det konsulter från en amerikansk byrå som hade många underliga idéer om hur vårt arbete skulle bedrivas.

En av konsulterna upprättade ett planeringssystem som vållade planerarna väldigt huvudbry. Varje objekt skulle följas genom tillverkningen genom en massa kort i olika färger. Kortet skulle sedan sändas tillbaka till planerarna som rapport över var arbetet befann sig i tillverkningen. Kortet var många och i olika färger och snart låg det kort över högt som lågt. En av planerarna upprättade då ett eget system och planerade sedan efter det gamla systemet, det egna systemet och det amerikanska systemet. Detta resulterade i att ambulansen med påslagna sirener kom farande och stannade utanför kontoret och två sjukvårdare rusar in med en bår och undrar vem som ringt efter ambulans. Den samvetsgranne planeraren kommer då ut ur sitt kontor och säger ”det är jag men det har gått över nu” men sjukvårdarna tycker att ”ser man sån ut i ögonen är det lika bra att åka med”, och så blir fallet. Sen fick jag ta hand om kaoset och försöka reda upp det.

Hela, den amerikanska planeringen upphörde så småningom till allas glädje.

Det moderniserade gjuteriet blev klart så småningom och fungerade några år men blev aldrig den lönande verksamhet man tänkt sig och som så mycket annat lades verksamheten ner på grund av den ökade konkurrensen från utlandet

Efter ett kort besök på den centrala arbetsstudieavdelningen blev jag förflyttad till Kilstaverken där det fanns smedjor, valsverk och stålverk. Jag hade arbetsuppgifter i alla de olika verken men så småningom blev det stiltje i arbetsuppgifterna och eftersom jag inte trivdes med att inte ha något att göra började jag se mig om efter andra arbetsuppgifter.

Personalavdelningen på Bofors sökte efter personal så jag sökte platsen som var utannonserad och fick också jobbet. I arbetet var jag sekreterare i arbetsvärderingskommittén, var kontaktman mellan företaget och SARA-bolaget som hade hand om personalrestaurangen Mässen och var med vid planering av om och tillbyggnad av restaurangen.

De sista åren av min anställning kom att präglas av att man införde flexibel arbetstid för tjänstemännen i företaget.

Mitt arbetet innebar att delta i utvecklingen av ett databaserat tidsregistreringssystem där personalen med hjälp av ett magnetkort kunde registrera sin ankomst och sin hemgång och få överskjutande eller understigande tid uträknad och bokförd. Systemet utvecklades av Ericsson systemavdelning i Stockholm och innebar många kontakter med diskussioner, utbildning och resor tillsammans med deras personal. Ett system blev efter många mödor och stort besvär så småningom färdigt och då följde en tid med informationer till berörd mer eller mindre intresserad personal och med utbildning av dem som skulle hantera uppgifterna. Trots många besvärligheter bland annat vid åska då systemet ibland slogs ut fungerade det i många år tills persondatorerna (PC) utvecklats och enklare system skapats.

Men tiden gick och år 1985 när jag var 60 år tog jag en dags ledighet per vecka för att ett år senare öka på till två dagar per vecka. Den 25 november 1988 var det så dags att för 25 års anställning få guldklockan utkvitterad och 1989 efter semestern blev jag pensionär på heltid. Jag hade då med undantag av de tio månader jag studerade, permitteringar och 365 dagars militärtjänst arbetat från augusti 1939 till augusti 1989 arbetat inom industrin som springpojke, metallarbetare, kärnmakare, gjuteriarbetare, arbetsstudieman och tjänsteman.

Semester

Några av mina semestrar har jag skrivit om tidigare men ytterligare några borde få sin del i berättelsen. När min far blev förman år 1936 fick han utökad semester jag tror det var till 7 dagar inklusive helgdagar. Hur vi utnyttjade denna utökade ledighet minns jag mycket lite av men vid ett par tillfällen hyrde vi en lillstuga på en bondgård i Hålabo utanför Bondstorp. Där vi fick hjälpa till med att hämta hem korna och andra göromål på gården. Så småningom utökades ledigheten för alla arbetande och den blev år 1945 1½ dags betald ledighet för varje månad man arbetat 16 dagar. Ett år var vi tre pojkar som tillsammans planerade en cykel semester. Vi skulle till midsommar skicka våra cyklar och åka med tåget till Leksand och sedan cykla hem genom Värmland.

I Leksand tältade vi intill Dalälven och deltog i festligheterna som pågick dygnet om. Hemfärden startade efter midsommar och färden gick mot Malung där vi träffade en kusin till mig och hans kamrat som hade varit i Sveg och firat midsommar. Första natten låg vi i Malung, några låg i tältet och resten låg under en båt vid stranden. Efter en lång dags färd nästa dag i ständig uppförbacke och utan någon bebyggelse kom vi till en liten by som hettes

Lisskogsåsen där vi fick köpa mjölk och ligga i bondens höladan. Nästa dag bar det utför mot Stöllet och sedan gick färden längs Klarälven tills vi kom till Karlstad. Min kusin och en av mina kamrater hade då fått nog och tog tåget hem men vi tre som var kvar satte oss på cyklarna och drog iväg mot Säffle.

Efter några timmar körning beslöt vi oss för det var nog och slog upp tältet, som det visade sig på morgonen mitt inne på ett grönområde i ett samhälle troligen Slottsbron. I Säffle stannade min kusin och sen var vi två kvar som i ständig motvind trampade genom Dalsland och Västergötland tills vi så småningom kom till Göteborg.

Nu var även vi trötta på att trampa och åkte till stationen och polletterade våra cyklar och köpte tågbiljett hem. Vi slog upp vårt tält på en campingplats intill Liseberg och sen vi snyggtat till oss så gott vi kunde gick vi på Liseberg och spenderade våra sista slantar på radiobilar och berg och dalbana. På morgonen räckte våra kvarvarande slantar till en portion gröt och en smörgås som vi delade på, gissa om vi åt när vi kom hem.

På den första semestern som gifta gjorde vi en rundresa med tåg. Året var 1952 och resan som startade i Norrahammar gick via Bottnaryd till Göteborg, Halmstad, Malmö där vi tog båten till Köpenhamn, vidare till Ystad, Kristiansstad, Ronneby, Karlskrona, Kalmar, Öland, Sävsjöström och åter.

Ann- Mari mådde inte bra alla dagar eftersom hon väntade Marie och tågresan och inkvarteringen på vandrarhem bättrade väl inte på det hela.

Nästa semester var år 1954 då vi tillsammans med ett annat par och deras flicka med tåg åkte till Sveg och sedan med bil till en fåbod som vi fått låna. Vi hade nu Marie som var 1 och ½ år. Det regnade mest hela tiden så det var inte speciellt lyckat. Till råga på allt satte den andra frun sista dagen ut en potta med kokande vatten utanför stugan och Marie körde handen i denna med följd att vi fick åka till lasarettet och få handen omsedd. Som väl var, var brännskadorna inte så djupa men oj vad hon skrek och vad förtvivlade vi var.

Resan hem som var lång den tog över 14 timmar gick dock efter omständigheterna bra och Marie var hur snäll som helst.

När vi hade flyttat till Skövde och skaffat oss bil blev semesterresorna av annat slag. De första åren var vi många gånger på västkusten och när vi flyttat till Karlskoga tältade vi på Bofors semester anläggning Tjärnö i Bohuslän. Där fanns det möjligheter att låna båt och en kiosk där man kunde handla glass och andra nödvändiga hushållsartiklar. Så småningom utökades resornas längd och vi bilade i Norge, Danmark, Tyskland och en gång gick färden till Wien i Österrike, över Alperna och som längst söderut var vi i Italien och tältade i närheten av Venedig.

Sedan flickorna bildat familj har vi tillsammans med dom rest på charterresor till Medelhavet och själva har vi besökt ett flertal länder bl.a. Kina, USA och Bali som det finns reseberättelser om i de fotoalbum jag sammanställt

Fritidssysselsättningar.

Under åren har det växlat mellan olika fritidssysselsättningar. När jag var ung var flickor en trevlig hobby men vid sidan av den fanns det en hel del annat. Ett tag var vi några grabbar som med varierande framgång fiskade i de närbelägna sjöarna. I Norrahammar var jag med i fotoklubben där vi hade tillgång till ett mörkrum och förstöringsapparater och där framställdes många bilder i olika format. Intresset för fotografering finns fortfarande kvar men nu blir det mest på semestrarna som kameran kommer fram. En tid filmade jag med en dubbel 8 mm kamera också det vid semestrar och i familjen.

Som äldre och som pensionär har jag tillverkat svepaskar och också gått på kurs i konsten att sätta skaft på och göra slidor till knivar.

Den dominerande fritidssysselsättningen har dock varit dans. Mor och far hade i sin ungdom varit folkdansare och det var mor som hemma i köket lärde mig att dansa vals. Det första minnet jag har av dans är från en kväll i Tabergs Folkets Park. Vi var några pojkar som stod vid dansbanan och tittade på de dansande när en yngling frågade om det var någon som kunde dansa vals. Jag svarade att det kunde jag och vid nästa vals tog vi banan i besittning. Vi var inte ensamma på banan till att börja med, men efter en stund hade vi sopat banan ren på dansade par och var ensamma kvar. Den valsen skulle jag velat ha filmad.

Var jag sedan lärt mig att dansa vet jag inte för någon dansskola har jag aldrig besökt men det fanns många tillfällen till träning i folkparkerna och på olika fester.

När jag träffade min blivande hustru började vi att dansa i folkdanslaget i Norrahammar. Då fick man gå på kurser och lära sig att dansa gammaldans och gruppdanser under en kunnig ledare. Så kom en tid med giftemål och barnafödande som inte gav utrymme till dans, men när så flickorna flög ur boet tyckte vi att det var dags att börja dansa folkdans på nytt. På våren 1972 anmälde vi oss till en nybörjarkurs i folkdans i Bygdegillet i Karlskoga.

Bygdegillet skulle på sommaren åka till en festival i Laggenbeck i Tyskland och det fattades ett par för att de skulle kunna åka. I slutet av kursen blev vi tillfrågade om vi inte skulle följa med till festivalen och trots den korta tiden vi varit med och dansat följde vi med och hade mycket trevligt. Efter detta kom vi att ägna mycken tid åt Bygdegillet och folkdans. Vi blev ledare för såväl gammeldans kurser som folkdanskurser. En tid var jag med i danssektionen i Örebro distrikt av Svenska Ungdomsringen där vi ordnade kurser i folklig dans, polskor, engelskor o.d. med instruktörer från hela landet. Folkdansarnas julafton är ju midsommarafton då man i folkdräkt skall ut och uppvisningsdansa kring lövade stänger. Efter en sådan dag med 7-8 uppvisningar är man ganska sliten.

Sedan ett antal år är vi medlemmar i Degerfors Hembygdsförenings Folkdanslag där vi tränar en gång per vecka. Det är inte så många dansare i föreningen och min hustru och jag deltar sporadisk i träningarna och har slutat att dansa i uppvisningarna. Med degerforsarna har vi haft många trevliga resor. Vi har varit i Norge ett par gånger och 1994 var vi i Stade en liten stad i norra Tyskland. År 1997 gjorde vi tillsammans med medlemmar i Kristinehamns folkdanslag en mycket lyckad bussresa till Tyskland, Österrike och en sväng in i Italien och Solvenien.

Omkring 1974-75 ringde min första chef på Bofors Lars Wilsby och undrade om jag och min hustru skulle kunna tänka oss att lära ut några danser till ett gäng som kallade sig Grustaget och höll till i Gälleråsens personalmatsal. De dansade varannan onsdag och hade hållit på ett tag och kunde några danser men önskade lära sig några mer. Grustaget visade sig vara ett antal personer i vår ålder som dansade hellre än bra men som med liv och lust gav sig i kast med hambo och schottis. Sammankomsterna gick i Medborgarskolans regi och vi hade ett arvode per danskväll. Så småningom fick vi flytta från Gälleråsen och var ett tag i Karlberg gård, i Möckelhälsans lokaler och i diverse andra lokaliteter. Dansen var det samlade intresset men med tiden blev gänget som nu döpts om till Omtaget en grupp som utöver dansen samlades till olika aktiviteter. Vi gjorde utflykter, ordnade grisfest och besökte medlemmarnas fritidshus i Skåne och på Ven.

Arvodesbefattningen upphörde och vi blev medlemmar i gruppen som nu efter snart 25 år fortfarande träffas varannan onsdag. Vi håller nu till på Bofors Mässen där vi efter en stunds dans äter en smörgås och dricker en öl, dricker kaffe och äter en kaka som någon av medlemmarna bakat. Vår äldsta deltagare är 85 år och vi andra är mellan 65-75 år och tyvärr har några av deltagarna nyligen avlidit så att fördelningen mellan kvinnor och män har blivit ojämn.

Deltagarna är också ett resande folk så av de 16 som för närvarande ingår i gruppen är ofta någon eller några frånvarande men trots det är det hög stämning när vi träffas.

Sammanfattning.

När detta skrivs befinner vi oss i sista året i det sista decenniet i nittonhundratalet. Nästa år börjar ett nytt årtusende som blir tjugohundratalet och många frågor har diskuterats vad som kommer att ske vid årsskiftet. Själv vet jag att om jag får leva och ha hälsan kommer jag att fylla sjuttiofem år vilket jag har sett fram emot sedan ungdomsåren. Anledningen till det är de böcker jag läste som ung och som hade mer eller mindre fantasifulla spekulationer om utvecklingen under tiden fram till år 2000. Mycket av det som skrevs har blivit verklighet, flygets utveckling, rymdfärder till månen, världsomsegling under havet och mycket annat har man lyckats med men det man mest önskade speciellt efter andra världskriget, att alla folk skulle kunna få en bättre standard och att få leva i fred har inte lyckats.

Jag kan ändå se tillbaka på 75 år med glädje, den standard vi har uppnått kunde jag väl inte tänka mig när i början av vårt äktenskap en borste för 18 kronor spräckte vår ekonomi för hela månaden.

Att efter 47 års äktenskap som pensionärer i eget hus med god ekonomi och med möjlighet att ta bilen och åka när och vart man vill, att resa och besöka främmande länder och att få vara frisk är saker som man skall känna stor tacksamhet för.

Fortsättning.

Vi är nu inne i andra året efter millennieskiftet och jag känner att det behövs en fortsättning av mina hågkomster. Skiftet till det nya årtusendet hade föregåtts av många spekulationer, datorer skulle slås ut och medföra driftstopp i värmecentraler, elverk, tågförbindelser, bankomater m.m. men som tur var hade alla tydligen klarat av att programmera om sina program så det förekom väldigt lite störningar

Natten mellan 1999 och 2000 bjöd på många fyrverkerier, man kunde på TV följa inträdet i det nya året från många olika länder och det var fest och yra över hela klotet I början av året tillbringade vi 3 veckor i Caribien med en veckas kryssning mellan öarna med bad och naturupplevelser av sällsamma slag Den stora begivelsen för oss år 2000 var att vi båda fyllde jämna år 70 och 75

Vi firade det med att ha en gemensam fest i september ett par dagar innan Ann- Maris födelsedag. Det kom 80 personer till vårt kalas som vi hade på lokal och det blev en mycket lyckad tillställning.

Vår vana trogen åkte vi i början av 2001 på semester, denna gång till Thailand där vi tillbringade 3 veckor i en bungalow vid havet nära staden Hua-hin. Året i övrigt bjöd inte på några större överraskningar förutom att vi fick tillökning i familjen genom att Marie och Lars Hultkrantz gifte sig och skaffade gemensam bostad i Karlskoga

Våra barnbarn är utflugna i världen, Johanna studerar i Frankrike, Ola i Östersund, Anders är i Stockholm och medlem i Värnpliktsrådet där han är marin ansvarig, Emil studerar till sjökock i Hälsingborg och har gjort 7 veckors praktik på sjön det är bara Svante och Magnus som bor i Karlskoga just nu i början av år 2002.

Nu har det gått några och det är dags att fylla på hågkomsterna.

Familjen har utökats och vi har gjort en del intressanta resor. Om jag börjar med familjen gifte sig Johanna och Antoine 2006 flyttade till Sverige 2007 och har köpt ett hus i Örebro där båda har arbete. Emil och Cecilia blev sambo och fick en liten Ludwig 2007, vårt första barnbarnsbarn. De bor i Uppsala och skall vid årsskiftet -08-09 flytta till Hälsingborg. I Uppsala bor också Anders och Svante just nu, Anders är färdig gymnasielärare men jobbar för närvarande som Generalsekreterare på Värnpliktsrådet, och skall i november -08 flytta till en lägenhet han köpt i Stockholm, Svante studerar ekonomi på Uppsala universitet efter det han gjort lumpen och arbetat på Mac Donalds några år.

Ola bor i köpt lägenhet i Stockholm och jobbar som produktchef på Informator en firma som sysslar med datautbildning.

Kvar i Karlskoga är Magnus som jobbar med installation av säkerhetsutrustning alarm o.d.

Så till våra resor: Den 17 maj 2003 firade vi Norges nationaldag med Degerfors Hembygdsförenings Folkdanslag och Tingelstaringen i Brandby. Vi deltog i en massa parader och sjöng ”Ja vi elsker dette landet” ett otal gånger. Det var kallt och på natten hade vi ingen värme i det rummet vi disponerade så vi fick ta vårt pick och pack och flytta över och dela rum med ett annat par.

I Bjurtjärn finns en livaktig teaterförening som spelar ett bygdespel ” Vi sålde våra hemman”. År 2004 skulle de på en turné till USA och danslaget i Degerfors blev tillfrågade om de var intresserade att följa med. Vi blev åtta danspar och musiker som nappade på erbjudandet och gjorde en trevlig rundresa i svenskbygderna i Minnesota. Ann-Mari och jag stannade sedan ytterligare två veckor och besökte en bekant Margareta Pearson i Cape May, New Jersey, en mycket givande resa.

Året 2005 blev ett händelserikt år. Första maj hade vi packat bilen full med grejer och körde via Göteborg-Kiel till Holland, fortsatte till Luxemburg och vidare till Johanna och Antoine i Besançon i Frankrike. Efter att ha varit där några dagar åkte vi hem genom Rhendalen via Rüdersheim, Goslar, Köge och Månsarp.

Ann-Mari fyllde 75 och jag 80 det året. Vi gjorde i september en kryssning i Östra Medelhavet. En mycket intressant resa med besök bland annat i Pompeji, Efesos och Kairo med pyramiderna. I oktober fick vi låna Olas lägenhet i Stockholm och hade några trevliga dagar där med lunch på Grands veranda och på Gondolen under Katarina hissen.

Under år 2006 gjorde min hustru och jag några kortare resor bland annat till Tällberg i Dalarna, Rackstamuseet i Arvika och en kryss med Cinderella till Åland.bodde återigen hos Ola och såg tillsammans med honom musikalen ”Singing in the rain”

Året 2007 bjöd på några trevliga upplevelser. I juni åkte vi med buss till Saalbach i Österrike och hade några härliga dagar med vandringar i alpslutningarna, Rackstamuseet fick ett nytt besök och vi hade många sköna dagar vid stugan i Finnebäck i det vackra vädret.